

Фінагіна О.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування,
Черкаський державний технологічний університет

Finagina Olesia

Cherkasy State Technological University

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРИМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Інвестиційна привабливість є важливою передумовою для виявлення та формування конкурентних переваг регіону. Важливим є не лише залучити якомога більше коштів для розвитку регіональної системи, а також підвищення за рахунок цього рівня добробуту населення та можливостей для міжнародної конкуренції. Рівень конкурентоспроможності регіону складається із потенційних можливостей його складових елементів, таких як області та обласні центри, котрі володіють значною часткою природо-ресурсного потенціалу та здатні об'єднати навколо себе інші територіальні одиниці та стимулюючи їх до вдосконалення. Інвестиційно привабливий регіон характеризується високим рівнем конкурентоспроможності, що обумовлено можливістю залучити та ефективно використати кошти для формування нових конкурентних переваг та підтримки вже існуючих.

Ключові слова: приморський регіон, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, природо-ресурсний потенціал, чинники, ділове середовище.

Постановка проблеми. Посилення впливу глобальних викликів на національну економіку за ланцюговою реакцією знаходить свій прояв на регіональному рівні. Кожен регіон характеризується певним природо-ресурсним та людським потенціалом, максимальна реалізація якого можлива лише за умови сприятливого середовища, котре створюється на основі активізації інвестиційних процесів та залучення коштів для розвитку та зростання. Важливим завданням є не лише залучити нових інвесторів та стимулювати вкладати кошти в розвиток регіональної системи, а й підтримувати тих, хто вже докладає значну кількість зусиль задля підвищення добробуту громад та підтримує їх розвиток.

Зауважимо, що як на національному, так і регіональному рівнях функціонування економіки існують перешкоди на шляху активізації інвестиційної активності. Серед них найважливішими є: недосконалість нормативно-правової бази щодо регулювання інвестицій та захисту інвесторів, невідповідність інвестиційного середовища вимогам сьогодення; недовіра ринкового механізму; нестабільність економічного розвитку та значна чутливість до зовнішнього впливу; значний податковий тиск; високий рівень монополізації економіки та посилення інфляційних процесів; незначний рівень розвитку приватних бізнес-ініціатив, неефективність інвестиційних проєктів. Зазначене викликає низький рівень зацікавленості інвесторів вкладати кошти в розвиток ділового середовища в регіоні.

Необхідно підкреслити, що інвестиційна діяльність має подвійний протилежний вплив: з одного боку, збіль-

шення кількості інвестицій спрямоване на стабілізацію макроекономічних показників та створення сприятливого середовища для подальшого залучення коштів, а з іншого – може призвести до виникнення додаткових внутрішніх регіональних проблем, пов'язаних із економічною нестабільністю та посиленням зовнішнього впливу.

Важливим позитивним впливом інвестиційної діяльності на регіональному рівні є відносна самостійність щодо залучення та використання коштів, але, і відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки. Зазначене питання є одним із ключових для регіону, оскільки чим більш інвестиційно привабливим буде регіон, тим вищий рівень конкурентоспроможності, адже за рахунок залучення та ефективного використання коштів створюються конкурентні переваги та підтримуються вже існуючі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням регіонального розвитку та конкурентоспроможності регіонів присвячено значну кількість публікацій українських вчених, серед яких вагомий внесок у розвиток зазначеної тематики внесли Гудзь П., Гудзь М., Вдовічена О., Ткаленко О. [1], Ісиченко І. [2], Філонич В., Праченко Т. [3] та інші.

Інвестиційну привабливість регіонів вивчали такі українські вчені як Бланк І. [4], Захожай В., Кіт М. [5], Кизим М. [6], Петровська С. [7], Сторонянська І. [8], Уманець Т. [9], Ушаков В. [10] та інші.

Проте питання щодо визначення та конкретизації значущості інвестиційної привабливості для зростання

рівня конкурентоспроможності приморського регіону в умовах післявоєнного відновлення потребує більш глибокого дослідження та аналізу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні значущості інвестиційної привабливості для підвищення рівня конкурентоспроможності приморського регіону.

Виклад основного матеріалу. Важливою передумовою підвищення рівня економічного зростання, досягнення високого рівня добробуту населення як на національному, так і регіональному рівнях функціонування економіки є забезпечення конкурентоспроможності та визначення конкурентних переваг, котрі дозволяють максимально реалізувати наявний потенціал та створити перспективи на майбутнє. Враховуючи активну фазу впровадження та поглиблення децентрації, роль регіонів та окремих територіальних одиниць у визначенні та підтримці ключових чинників конкурентоспроможності на локальному рівні значно підвищується. При цьому підвищується рівень самостійності щодо вибору напрямів економічної діяльності суб'єктів, підтримки локальних ініціатив із боку органів державної влади, розвитку людських ресурсів. При цьому вкрай важливо систематично проводити моніторинг результативності економічних, адміністративних, інфраструктурних та технологічних змін, спрямованих на підвищення рівня конкурентоспроможності регіону задля визначення дієвості тих чи інших заходів або механізмів національного або локального характеру.

У дослідженні використаємо підхід до визначення приморського регіону запропонований Національним інститутом стратегічних досліджень [11], котрий визначає його складовими АРК, Одеську область, м. Севастополь, Запорізьку область, Херсонську, Донецьку і Миколаївська області. Враховуючи складність аналізу АРК Крим, м. Севастополь, Донецької області, розглянемо більш детально Зосередимо увагу на аналізі Запорізьку область, Херсонську, Донецьку і Миколаївська області.

Безумовно рівень конкурентоспроможності регіону визначається потенціалом складових, тобто областей, для розвитку яких провідну роль відіграють обласні центри – міста, котрі акумулюють в собі значний природо-ресурсний та людський потенціал, поєднуючи навколо інші територіальні одиниці та стимулюючи їх до вдосконалення.

Оцінка конкурентоспроможності регіону дозволяє окреслити головні конкурентні переваги, визначити, з одного боку – слабкі сторони, що є перешкодою на шляху досягнення високого рівня розвитку, а з іншого – сильні сторони, котрі можна використати як «мультиплікатор» посилення та зростання регіону. У дослідженні конкурентоспроможності регіонів та ділової оцінки ділового клімату в Україні [12] використовується система показників регіонального індексу ділового середовища (рис. 1).

Зауважимо, що рис. 1 наглядно демонструє, що для регіонального розвитку найбільшу вагу має економічна діяльність, яка включає економічне середовище та економічний результат.

Проаналізуємо індекс ділового середовища для обласних центрів приморського регіону (табл. 1).

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що обласні центри приморського регіону мають індекс ділового середовища, який перевищує середній рівень по Україні. Виключенням є Херсон, який демонструє нижчий рівень і має регіональний індекс ділового середовища 3,03. Найвищий показник економічної діяльності характерний для Миколаєва, достатньо високий рівень підтримують Запоріжжя та Одеса. Необхідно підкреслити, що Запоріжжя є лідером за підіндексом «державне управління та законодавство», «технологія та інфраструктура». Одеса займає провідні позиції за підіндексом «освіта та людські ресурси». Миколаїв демонструє високі результати за підіндексом «економічна діяльність».

Розглянемо індекс конкурентоспроможності обласних центрів Одеської, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей (табл. 2).

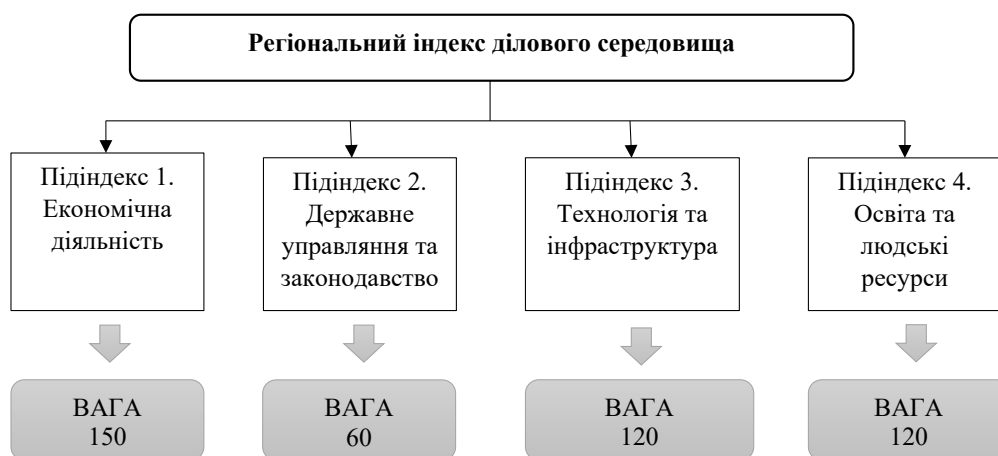

Рис. 1. Структура регіонального індексу ділового середовища

Джерело: складено автором на основі [12]

Таблиця 1

Регіональний індекс ділового середовища обласних центрів приморського регіону

Область	Обласний центр	Регіональний індекс ділового середовища				
		Загальний індекс	Економічна діяльність	Державне управління та законодавство	Технологія та інфраструктура	Освіта та людські ресурси
Запорізька	Запоріжжя	3,57	3,78	2,65	3,85	3,49
Миколаївська	Миколаїв	3,50	3,86	2,47	3,51	3,57
Одеська	Одеса	3,59	3,72	2,28	3,63	4,04
Херсонська	Херсон	3,03	3,09	2,37	3,32	3,01
Середній показник в країні		3,30	3,39	2,45	3,60	3,35

Джерело: згруповано автором на основі [12]

Таблиця 2

Індекс конкурентоспроможності для обласних центрів за 2019–2021 рр.

Область	Обласний центр	2019/2020	2021
		значення індексу/місце в рейтингу	
Запорізька	Запоріжжя	42,41/22	41,74/21
Миколаївська	Миколаїв	49,52/17	42,57/20
Одеська	Одеса	40,80/23	35,96/24
Херсонська	Херсон	31,62/24	43,30/18

Джерело: згруповано автором на основі [13]

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що у 2021 році рейтингові позиції обласних центрів приморського регіону значно змінилися: Одеса посіла останнє місце в рейтинговій таблиці з індексом конкурентоспроможності – 35,96, тоді як в 2019/2020 рр. посідала 23 місце в рейтингу. Покращила свої позиції Херсонська область, перемістившись з 24 на 18 місце. Деякі успіхи щодо конкурентоспроможності має Запоріжжя, піднявшись в рейтинговій таблиці з 22 на 21 місце.

Підкреслимо, що, враховуючи значний обсяг окупованих територій в Запорізькій та Херсонській області, а також значні руйнування на зазначених територіях, в тому числі Миколаївської та Одеської областей, котрі є складовими приморського регіону, актуальним питанням підвищення рівня конкурентоспроможності буде зростання рівня інвестиційної привабливості, що обумовлено необхідністю відновлення територій, які найбільше постраждали від воєнних дій.

На основі вищезазначеного, можна констатувати, що рівень розвитку ділового середовища та конкурентоспроможність регіону пов'язані між собою, адже економічна діяльність, якість та ефективність державного управління, дієвість законодавства, рівень технологічного розвитку та інфраструктура, освітній рівень та людські ресурси створюють конкурентні переваги та визначають перспективи розвитку регіону на майбутнє.

На нашу думку, для визначення значущості інвестиційної привабливості на конкурентоспроможність регіону доцільно згрупувати чинники інвестицій-

ної привабливості за приналежністю до ресурсної та інституційної складової, що дозволяє їх класифікувати на основі критерію незмінності/змінності в часі: «незмінні в короткостроковому» періоді та «зміні в короткостроковому періоді» [14, с. 37–39].

Групу чинників ресурсної складової, котрі є незмінними в короткостроковому періоді складають такі: географічне положення, природно-ресурсний потенціал, середовище для розвитку бізнесу, інфраструктура, споживчий сектор, інноваційний розвиток. Зауважимо, що зазначені чинники використовуються для побудови прогнозів розвитку на середньо- та довгострокову перспективу з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості та залучення інвесторів. До другої групи чинників, які визначають інституційну складову та можуть змінюватися за короткий період часу належать діловий клімат, сформовані правила та процедури, ступінь відкритості влади, досвід у реалізації інвестиційної діяльності тощо.

Підкреслимо, що кожна із груп чинників є важливою, адже перша визначає квалітативну (кількісну), а друга – квантативну (якісну) оцінку рівня інвестиційної привабливості. Одночасно всі чинники ресурсної та інституційної складової є основою конкурентних переваг регіону.

Значимо, що приморський регіон, як і всі регіональні системи України мають високий потенційний рівень інвестиційної привабливості за рахунок наявності низки конкурентних переваг серед яких необхідно виокремити обсяг наявних природних та

людських ресурсів, професійність та високий рівень кваліфікації робочої сили, значний розмір внутрішнього ринку збуту, що створює можливості для виходу на міжнародні ринки та розвитку конкуренції.

Проте, необхідно констатувати, що недосконалість нормативно-правового регулювання інвестиційної привабливості є перешкодою для формування конкурентних переваг регіону та його майбутнього розвитку.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про значний вплив інвестиційної привабливості на конкурентоспроможність регіональ-

них систем загалом та приморського регіону зокрема. Кінцевим результатом впливу інвестиційної привабливості є формування конкурентних переваг та їх розвиток, що своєю чергою сприяє підвищенню рівня добробуту населення, зростанню якості життя та умов праці. При цьому важливим є успішне поєднання зусиль бізнесу, держави та громад. Адже провідним завданням є не лише залучити інвестиції, визначити конкурентні переваги, але й постійний пошук ефективних способів максимального використання природо-ресурсного потенціалу регіону задля досягнення визначених цілей та окреслених пріоритетів.

Список літератури:

1. Gudz P., Oliinyk Y., Shkurupska I., Ivanchenkov V., Petrenko O., Vlasenko Y. Formation of foreign economic potential of the region as a factor of competitive development of the territory. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11. Issue 5, P. 590–601.
2. Ісиченко І.В. Фактори конкурентоспроможності регіону. *Український географічний журнал*. 2010. № 1. С. 40–47.
3. Філонич В.С., Праченко Т.О. Фактори та передумови формування конкурентоспроможності регіонів. Київ : НАУКА, 2007. 348 с.
4. Бланк І.А. Инвестиционный менеджмент. Киев : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. 448 с.
5. Захожай В., Кіт М. Статистика інвестиційної діяльності. URL: <http://personal.in.ua> (дата звернення: 04.03.2023).
6. Кизим М.О., Кононова Є.Ю. Моделювання стратегії інвестиційної діяльності Харківського регіону. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 22–28.
7. Петровська С.А. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. *Механізм регулювання економіки*. 2012. № 2. С. 90–97.
8. Сторонянська І.З. Теорія та практика регіонального розвитку: колективна монографія. Дніпро : Герда, 2016. 584 с.
9. Уманець Т.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіону за допомогою інтегральних індексів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19832/09-Umanec.pdf?sequence=1> (дата звернення: 04.03.2023).
10. Ушаков В.В. Сутність понять «інвестиційна привабливість регіону» та «інвестиційний клімат в регіоні» та фактори, що їх обумовлюють. URL: http://lubbook.net/book_431_glava_1_Tema_1 (дата звернення: 04.03.2023).
11. "Щодо напрямів підвищення інвестиційної привабливості приморських регіонів України". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/schodo-napryamiv-pidvischennya-investitsiynoi-privablivosti>.
12. Вимірювання регіонального ділового середовища в Україні. URL: <https://competitiveness.icps.com.ua> (дата звернення: 04.03.2023).
13. Індекс конкурентоспроможності міст України 2021. URL: http://www.ier.com.ua/ua/mci/index_2021 (дата звернення: 04.03.2023).
14. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Київ : Київський міжнародний інститут соціології у партнерстві, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2014. 50 с.

References:

1. Gudz P., Oliinyk Y., Shkurupska I., Ivanchenkov V., Petrenko O., Vlasenko Y. (2020) Formation of foreign economic potential of the region as a factor of competitive development of the territory. *International Journal of Management*, vol. 11, no. 5, pp. 590–601 [in English].
2. Isichenko I. V. (2010) Faktory konkurentospromozhnosti regionu [Competitiveness factors of the region]. *Ukrayinskij geografichnij zhurnal*, no. 1. pp. 40–47.
3. Filonich V.S., Prachenko T.O. (2007) Faktory ta peredumovy formuvannya konkurentospromozhnosti regioniv [Factors and prerequisites for the formation of regional competitiveness]. Kyiv: NAUKA.
4. Blank I.A. (2001) Investicionnyj menedzhment [Investment Management: Training Course]. Kyiv: Elga-N Nick's Center.
5. Zahozhaj V., Kit M. (2009) Statystyka investytsiynoi diialnosti [Statistics of investment activity]. Available at: <http://personal.in.ua> (accessed March 3, 2023).
6. Kyzym M.O., Kononova Ye.Yu. (2002) Modeliuvannya stratehii investytsiynoi diialnosti Kharkivskoho rehionu [Simulation investment strategy for Kharkov region]. *Finansy Ukrayiny*, no. 10, pp. 22–28.
7. Petrovska S.A. (2012) Otsinka investytsiynoi pryvablyvosti rehionu: porivnialnyi pofaktorny analiz [Evaluation of investment attractiveness of the region: comparative factor analysis]. *Mexanizm regulyuvannya ekonomiky*, no. 2, pp. 90–97.
8. Storonyanska I.Z. (2016) Teoriia ta praktyka rehionalnoho rozvytku [The theory and practice of regional development]. Dnipro: Gerda.
9. Umanecz T.V. (2006) Otsinka investytsiynoi pryvablyvosti rehionu za dopomohoiu intehralnykh indeksiv [Evaluation of investment attractiveness of the region by means of integral indices]. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19832/09-Umanec.pdf?sequence=1> (accessed March 3, 2023).

10. Ushakov V.V. (2002). Sutnist poniat «investytsiina pryvablyvist rehionu» ta «investytsiinyi klimat v rehioni» ta faktory, shcho yikh obumovliuiut [The essence of the concept of “investment attractiveness of the region” and “investment climate in the region” and the factors that cause them]. Available at: https://www.lubbook.net/book_431_glava_1_Tema_1_.html (accessed March 3, 2023).
11. Shchodo napriamiv pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti prymorskykh rehioniv Ukrainy. Analitychna zapyska. [Regarding directions for increasing the investment attractiveness of the seaside regions of Ukraine. Analytical note.]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/schodo-napriamiv-pidvischennya-investyciynoi-privablivosti> (accessed March 3, 2023).
12. Vimiryuvannia rehionalnogo dilovoho seredovisha v Ukraini [Measuring the regional business environment in Ukraine]. Available at: <https://competitiveness.icps.com.ua/> (accessed March 3, 2023).
13. Indeks konkurentospromozhnosti mist Ukrayini 2021 [Competitiveness index of cities of Ukraine 2021]. Available at: http://www.ier.com.ua/ua/mci/index_2021_ (accessed 03 March 2023).
14. Reitynh investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv 2014 [Investment attractiveness rating of regions]. Kyiv: Kyivskiy mizhnarodnyi instytut sotsiologii u partnerstva, Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS AS THE BASIS OF THE COMPETITIVENESS OF THE PRIMOR REGION

The article is researched the investment attractiveness as an important prerequisite for identifying and forming competitive advantages of the region. It is substantiated that it is important not only to attract as much money as possible for the development of the regional system, but also to increase the level of welfare of the population and opportunities for international competition due to this. It is determined that the level of competitiveness of the region consists of the potential capabilities of its constituent elements, such as regions and regional centres, which possess a significant share of natural resource potential and are capable of uniting other territorial units around themselves and stimulating them to improve. It has been proven that an investment-attractive region is characterized by a high level of competitiveness, which is due to the ability to attract and effectively use funds to form new competitive advantages and support existing ones. Based on the assessment of the competitiveness of the region, it is determined that the main competitive advantages indicate, on the one hand, weaknesses that are an obstacle to achieving a high level of development, and on the other hand, it is possible to single out strengths that can be used as a "multiplier" of strengthening and growth region. The results of the analysis of the business environment index of the regional centres of the Primorye region is showed that the regional centres of the Primorye region have a business environment index that exceeds the average level for Ukraine. The analysis of the competitiveness index for regional centres for 2019–2021 is showed that in 2021 the rating positions of regional centres of the Primorye region changed significantly. It is substantiated that the level of development of the business environment and the competitiveness of the region are interconnected, because economic activity, the quality and efficiency of public administration, the effectiveness of legislation, the level of technological development and infrastructure, the level of education and human resources create competitive advantages and determine the future development prospects of the region.

Key words: seaside region, competitiveness, investment attractiveness, natural resource potential, factors, business environment.